Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Sveta o spremembi Uredbe Sveta (EU) 2021/2085 o ustanovitvi skupnih podjetij v okviru Obzorja Evropa v zvezi s Skupnim podjetjem za čipe

(COM(2022) 47 final – 2022/0033 (NLE))

(2022/C 365/07)

Poročevalec: **Stoyan TCHOUKANOV**

Zaprosilo	Svet, 16. 3. 2022
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	1. 6. 2022
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	15. 6. 2022
Plenarno zasedanje št.	570
Rezultat glasovanja	
(za/proti/vzdržani)	207/0/5

1. **Sklepi in priporočila**

1.1 Polprevodniki so v središču močnih geopolitičnih interesov, saj državam nudijo pogoje za ukrepanje (vojaško, gospodarsko in industrijsko) ter spodbujanje digitalnega in ekološkega prehoda. So bistvenega pomena za strateško in industrijsko avtonomijo.

1.2 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) se zato strinja s strateškim ciljem okrepitve evropskega polprevodniškega ekosistema in se pridružuje mnenju, da mora Evropa pritegniti naložbe v oblikovanje in proizvodnjo najnaprednejših čipov. Vendarle meni, da bi bilo trdnost lažje doseči, če bi evropske raziskovalce, inženirje in usposobljeno delovno silo spodbudili, da ostanejo v Evropi, med drugim s finančnimi spodbudami in poklicnimi možnostmi, primerljivimi s tistimi, ki se ponujajo v Aziji ali ZDA.

1.3 Zaradi nujne potrebe po ukrepanju ni bila opravljena ocena učinka in ni bilo predvideno spletno javno posvetovanje. EESO želi izraziti nekaj pomislekov, ker predlog ne vsebuje ocene učinkov. Sicer razume, da bi tehnična ocena učinka običajne dolžine zaradi nujnosti zadeve trajala predolgo, vendar meni, da bi morala Komisija zagotoviti vsaj pametno matriko za dinamično simulacijo, ki bi sozakonodajalcema in civilni družbi pomagala predvideti morebitni učinek predloga.

1.4 Ker ni bila opravljena ocena učinka, je EESO še toliko bolj zaskrbljen zaradi proračunskih sredstev, namenjenih Skupnemu podjetju za čipe. Civilna družba si namreč ne more izoblikovati mnenja o utemeljitvi ali metodologiji, ki ju je Komisija uporabila za določitev proračuna. Ocena finančnih posledic zakonodajnega predloga, ki je priložena aktu o čipih, ne zadostuje.

1.5 EESO meni, da je intelektualna lastnina bistveni element, ki zagotavlja nadomestilo za naložbe in raziskovalna prizadevanja inovatorjev EU, hkrati pa izpolnjuje potrebe izvajalcev/uporabnikov ter omogoča spodbujanje inovativnih polprevodnikov in vzpostavitev najsodobnejšega evropskega ekosistema čipov, zato bi jo bilo treba navesti v določbah predloga in ne le v obrazložitvenem memorandumu, ki nima pravno zavezujočih učinkov.

1.6 S Skupnim podjetjem za čipe se želi z delitvijo tveganj in zagotavljanjem predvidljivosti naložb zmanjšati tveganja in negotovosti za industrijo, ki so povezane z vlaganjem v raziskovalne in inovacijske dejavnosti ter nove tehnologije. Ameriški proizvajalec čipov je predstavil načrte za naložbe v višini 88 milijard USD po vsej Evropi v okviru ambiciozne širitve, s katero bi zmanjšali neravnovesja v svetovni dobavni verigi polprevodnikov, kar kaže na pozitiven odziv vlagateljev na predlagani evropski akt o čipih.

2. **Uvod**

2.1 Avtomobili, računalniki, pametni telefoni, aplikacije in infrastruktura za zdravje, energija, varnost, komunikacije in industrijska avtomatizacija – to so številni sektorji, ki se v zadnjih mesecih soočajo z zamudami pri dobavi. Razlog za to je pomanjkanje polprevodnikov, teh zelo majhnih komponent, ki so del naših tehnoloških naprav.

2.2 Polprevodniki so v središču močnih geopolitičnih interesov, saj državam nudijo pogoje za ukrepanje (vojaško, gospodarsko in industrijsko) ter spodbujanje digitalnega in ekološkega prehoda. Za industrijo polprevodnikov, ki je glavno prednostno področje pri doseganju digitalne suverenosti EU, bo imel ruski napad na Ukrajino srednje- in dolgoročno številne stranske učinke. Razmere bodo vplivale na proizvodnjo neona, paladija in C_4F_6. To so tri snovi, ki so ključne in nenadomestljive pri proizvodnji mikročipov.

2.3 Združene države Amerike so vodilne na področju oblikovanja polprevodnikov. Hkrati je ameriški kongres januarja 2021 sprejel zakon o spodbudah za proizvodnjo polprevodnikov (CHIPS) za Ameriko. Azijska proizvodnja je skoncentrirana zlasti na Tajvanu in zagotavlja približno 70 % celotne proizvodnje in 90 % tehnološko najnaprednejših čipov. Čeprav je trenutno pomanjkanje deloma posledica pandemije COVID-19, ne smemo spregledati pomena gospodarske tekme med Washingtonom in Pekingom, ki Tajvan postavlja v ospredje tehnološkega tekmovanja med obema silama.

2.4 Glede na opisane razmere je cilj predlagane uredbe skupaj ustvariti najsodobnejši evropski ekosistem čipov, ki bi zajemal proizvodnjo. S predlagano uredbo se spreminjajo sedanji predlogi, da bi tako gradili na prednostih Evrope in odpravili preostale pomanjkljivosti, razvili uspešen polprevodniški ekosistem in odporno dobavno verigo, hkrati pa določili ukrepe za pripravo in predvidevanje prihodnjih motenj v dobavni verigi ter odzivanje nanje.

2.5 Predlog uredbe Sveta o spremembi Uredbe Sveta (EU) 2021/2085 o ustanovitvi skupnih podjetij v okviru Obzorja Evropa (v nadaljnjem besedilu: predlog) dopolnjuje predlog akta o čipih. Eden od ciljev tega akta je vzpostavitev pobude Čipi za Evropo za podporo obsežni krepitvi zmogljivosti. Ukrepi v okviru pobude se bodo izvajali predvsem prek Skupnega podjetja za čipe, tj. spremenjenega in preimenovanega sedanjega Skupnega podjetja za ključne digitalne tehnologije.

2.6 Pobuda Čipi za Evropo bo iz proračuna EU prejela podporo v skupni višini 3,3 milijarde EUR, od tega 1,65 milijarde EUR v okviru programa Obzorje Evropa in 1,65 milijarde EUR v okviru programa Digitalna Evropa. Od tega skupnega zneska bo 2,875 milijarde EUR izvršenih prek Skupnega podjetja za čipe.

3. **Splošne ugotovitve**

3.1 *Človeški kapital*

3.1.1 EESO ugotavlja, da cilj ni doseči samozadostnost, kar ni uresničljivo, saj soodvisnost v dobavnih verigah s tretjimi državami ostaja velika, temveč pospešiti proces doseganja strateške avtonomije in tehnološke suverenosti ter reformirati okvir svetovne konkurence s krepitvijo skupne industrijske politike EU.

3.1.2 EESO se strinja s strateškim ciljem okrepitve evropskega polprevodniškega ekosistema in se pridružuje mnenju, da mora Evropa pritegniti naložbe v oblikovanje in proizvodnjo najnaprednejših čipov. Vendarle meni, da bi bilo trdnost lažje doseči, če bi evropske raziskovalce, inženirje in usposobljeno delovno silo spodbudili, da ostanejo v Evropi, med drugim s finančnimi spodbudami in poklicnimi možnostmi, primerljivimi s tistimi, ki se ponujajo v Aziji ali ZDA.

3.1.3 Eden od ciljev svežnja akta o čipih je podpreti obsežno krepitev zmogljivosti z naložbami v čezmejne raziskave, da bi omogočili razvoj vrhunskih polprevodniških tehnologij naslednje generacije, med drugim s poudarkom na zagonskih in rastočih podjetjih.

3.1.4 Predlog se osredotoča na podpiranje naložb v čezmejne in prosto dostopne raziskovalne, razvojne in inovacijske infrastrukture v Uniji. EESO ugotavlja, da mora imeti EU za dosego teh ciljev možnost opreti se na človeški kapital, raziskovalce, saj lahko le ti razvijejo njen inovacijski potencial. Sprašuje se, s kakšnimi konkretnimi ukrepi se bo poskrbelo, da se naši raziskovalci ne bi izseljevali iz EU in da bi imeli dejavno vlogo v načrtovani mreži kompetenčnih centrov po vsej Evropi?

3.1.5 Raziskovalci in mladi inženirji na splošno menijo, da je mogoče v državah, ki niso članice EU, najti boljše plačilo in poklicno napredovanje. Ob tem EESO prosi Komisijo, naj da na voljo statistične podatke, ki bi omogočili oceno trendov bega možganov v druge raziskovalne in kompetenčne centre. K projektu lahko pritegne dodatne vire program za pospešitev postopka priznavanja tujih strokovnjakov. Dejansko bodo cilji predloga ostali nesmiselni, če ne bo raziskovalcev, inženirjev in usposobljenih delavcev, ki bodo pripravljeni delati in ostati v EU.

3.2 *Ocena učinka*

3.2.1 Zaradi nujne potrebe po ukrepanju ocena učinka ni bila opravljena in ni bilo predvideno spletno javno posvetovanje.

3.2.2 Da je zadeva nujna, ni mogoče zanikati. Proizvajalci se že od konca leta 2020 soočajo s pomanjkanjem sestavnih delov, zlasti polprevodnikov, kar je posledica več kumulativnih dejavnikov:

— omejitev gibanja, povezanih z zdravstveno krizo zaradi pandemije COVID-19, ki so ustavile proizvodnjo in povzročile zamude pri dostavi,

— podnebnih razmer; na proizvodnjo polprevodnikov na Tajvanu so vplivale zlasti hude suše, saj je za proizvodnjo potrebno veliko vode,

— povečanega povpraševanja po elektronski opremi (računalnikih itd.),

— porasta števila električnih vozil,

— vse večjega zanimanja za rudarjenje kriptovalut, za kar so potrebni grafični procesorji, sestavljeni iz polprevodnikov,

— uvajanja generacije 5G, za kar so potrebni polprevodniki v perifernih delih,

— avtomatizacije obratov v okviru projektov industrije 4.0, pri kateri se uporabljajo polprevodniki.

3.2.3 EESO meni, da nujne razmere niso edina težava, temveč je problem v tem, da 70 % polprevodnikov proizvedeta podjetji TSMC in Samsung Electronics. Ti morata zaradi velikega povpraševanja dati prednost nekaterim strankam, gradnja novega proizvodnega obrata pa traja dve do tri leta ([1]).

3.2.4 Ob tej priložnosti želi EESO izraziti nekaj pomislekov glede tega, da v predlogu ni ocene učinka. Evropska komisija je aprila 2021 začela izvajati agendo za boljše pravno urejanje, da bi združili moči za pripravo boljše zakonodaje ([2]). Uveden je bil pristop „za enega sprejetega se eden odpravi“, ki bo leta 2022 postal ključna os politike EU.

3.2.5 EESO razume, da bi tehnična ocena učinka običajne dolžine zaradi nujnosti zadeve trajala predolgo in bi bila v praksi nekoristna, vendar meni, da bi morala Komisija zagotoviti vsaj pametno matriko za dinamično simulacijo, ki bi sozakonodajalcema in civilni družbi pomagala predvideti morebitni učinek predloga.

3.2.6 Zaradi pomanjkanja ocene učinka EESO ne more oblikovati svojega mnenja o utemeljitvi in metodologiji, ki ju je Komisija uporabila za določitev proračunskih sredstev Skupnega podjetja za čipe. Ocena finančnih posledic zakonodajnega predloga, priložena aktu o čipih, prav tako ne zadostuje. Civilna družba mora natančno in konkretno vedeti, od kod prihaja financiranje in kam gre.

([1]) Journal du Net, 2. november 2021.

([2]) Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij *Boljše pravno urejanje: združujemo moči za pripravo boljše zakonodaje*, COM(2021) 219 final.

3.3 *Intelektualna lastnina*

3.3.1 Intelektualna lastnina ima nevarno preveč različnih definicij. V najširšem smislu pomeni vsako znanje, ki je v lasti nekoga. Primer tega so patenti, ki priznavajo lastništvo znanja in omogočajo trajanje varstva tega znanja.

3.3.2 Vendar se v industriji polprevodnikov izraz pojmuje kot enota za projektiranje ali preverjanje, ki je predpakirana in na voljo za licenciranje. Intelektualna lastnina (IP) na področju polprevodnikov (SIP) in oblikovanja (DIP) je običajno ena in ista stvar ter se pogosto imenuje le IP, bloki IP ali jedra IP. Gre za del modela, kot je procesor, ki je bil predhodno preverjen in se lahko vključi v model tretje osebe.

3.3.3 V praksi tudi pravna in upravljavska prizadevanja, potrebna za pogajanja o licencah, pogosto presegajo koristi licenciranja modelov intelektualne lastnine. Podjetja, ki se ukvarjajo s polprevodniki, zato pogosto uporabljajo svojo intelektualno lastnino v obliki patentov. Veliki portfelji patentov se lahko uporabijo tako za omejevanje konkurence kot za izboljšanje lastnega konkurenčnega položaja z navzkrižnim licenciranjem.

3.3.4 Obrazložitveni memorandum predloga se nanaša na „široko sodelovanje skupnosti uporabnikov z […] dobavitelji intelektualne lastnine“, pri čemer so omenjeni uporabniki intelektualne lastnine, ne govori pa se o imetnikih pravic intelektualne lastnine. V nadaljevanju besedila je navedeno: „Kompetenčni centri bodo olajšali odprt, pregleden in nediskriminatoren dostop do oblikovalske infrastrukture in pilotnih linij ter njihovo učinkovito uporabo.“

3.3.5 EESO se zato sprašuje, ali se „nediskriminatoren dostop“ nanaša na pristop poštenega, razumnega in nediskriminatornega (FRAND) licenciranja patentov, ki so bistveni del standarda. V tem primeru bi moral predlog zagotoviti uravnotežen in pragmatičen pristop k licenciranju FRAND, ki bi se osredotočal na večjo preglednost in iskanje srednje poti, ki bi zagotavljala ustrezno nadomestilo inovatorjem EU, hkrati pa zadoščala potrebam izvajalcev/uporabnikov in omogočala spodbujanje inovacij.

3.3.6 Nenazadnje EESO meni, da je intelektualna lastnina tako bistvena za doseganje ciljev predloga, da jo je treba izrecno navesti v določbah predloga in ne le v obrazložitvenem memorandumu, ki nima pravno zavezujočih učinkov.

V Bruslju, 15. junija 2022

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG